

ГРАД УВРЕДА

(Дидије Ерибон: *Повраћање у Ремс*, превела с француског Милена Остојић, Сандорф, Загреб, 2019)

Десет година након оригиналног издања књиге *Retour à Reims*, загребачки „Сандорф“ објављује превод овог јединственог и утицајног штива француског филозофа и социолога Дидијеа Ерибона (1953), аутора бројних студија међу којима је и биографија Мишела Фукоа.¹

Повраћање у Ремс је есејистичка аутоанализа и интимна исповест чврсто усидрена у политичко-друштвену стварност. На свакој страници потврђује се ауторов кредо да је „индивидуална генеалогичка неодољива од друштвене археологије и топологије“, чиме се умногоме негира неолиберална конзервативна идеја о привилеговању индивидуалних прегнућа и одговорности.

Колико је комплексан бег и који улог подразумева повратак? Како управљати својим односом с прошлошћу које се стидимо? Ово су нека од питања-водиља која искрсавају кроз покушај измирења са самим собом, оним делом себе који смо одбили, одбацили и којег смо се одрекли.

Оно из чега смо се исцрпнули или смо се хитјели исцрпнути и даље је индиферентни дио онога што јесмо. (...)

Свијет нас стално позива на ред, реактивирајући тако старе осјећаје које бисмо радије заборавили, које каикад мислимо да уистину и јесмо заборавили.

Чак и онда када је сасвим лична, фотографија сведочи о политичком контексту једног времена. На фотографијама, како тврди Ерибон, можда и више него на живим људима у покрету, посматрачу се нуди класна димензија датих тела. Ови есеји не представљају тек интимно, психоаналитичко дешифровање или разрачунавање с властитим траумама, колико поновно смештање и размештање појединца и његове историје у више равни и на више нивоа, унутар класног система, хијерархија и координата друштвеног света које ту историју оцртавају.

Приватно је произведено јавном сфером. Норме производе нашу исху и нашу субјективност.

Када каже да су „казне усијаним жељезом утиснуте у наша рамена у тренутку рођења“, аутор не говори о личном, породичном наслеђу, већ о суровом класном

¹ Издавачка кућа „Карпос“ објавила је ову књигу у преводу Јелене Стакић, 2014. године.

детерминизму, осећајући да је „свет од кога је побегао и даље утиснут у његове мисли и урезан у његово тело“. Отуда сама идеја повратка подразумева извесну ретрауматизацију, поновно излагање повредама за које је веровао да су залечене.

Пишући о перфидном систему самоелиминације током школовања, Ерибон наглашава да припадност класи детерминише чак наше склоности или укусе. Људи „бирају“ оно на шта су већ осуђени. Друштвена пресуда је провизорна и неправедна, а образовни систем у капиталистичком систему бесомучно репродукује непропусност између класно непомирљивих светова.

Ерибон упућује на раскол који настаје између привилегија које су предуслов да би се уопште писало о радничкој класи и удаљавања од саме радничке класе коју та иста позиција подразумева. Класно супротстављени светови припадају различитим темпоралностима.

Будући да преферира социолошки вокабулар наспрам психоаналитичког, ауторово виђење *меланхолије* скопчано је с „расцепљеним хабитусом“ (Бурдије), или феноменом „класног пребега“, како себе назива. У њему меандрирају два сопства – оно које идеализује радничку класу, вођено остацима класног инстинкта или шездесетосмашким слоганима и оно које је снажно осећало одбојност и стид према њеној стварности и појединцима који је чине.

Зашто сам у цијело свијело поунушрио хијерархије друштвеној свијети док се интелектуално и поличички борим против њих?

Приказ постајања аутора субјектом преклапа се са путем који прелази сама радничка класа, од идеолошки леве, привржене Комунистичкој партији, за коју је гласање представљало чин колективног потврђивања властите политичке снаге, до разједињене, „национално обједињене“, десне, за коју су антиимигрантски афекти постали „жариште политичке преокупације“. Ерибон мапира генеалогичку ове трансформације, дајући врло прецизну анализу промене друштвене парадигме и нестајања читавог једног дискурса и наслеђа радничке културе, праксе и борбе.

Његова породична историја умногоме је историја саме радничке класе. „Један од браће мог оца постао је лопов (...) као бескућник је умро на улици“, „дјед ми је био столар, умро је у 54. години од рака грла“, други је био перач прозора, „бака је чистила уреде да заради за живот“, отац је „по хладноћи шампањске зиме бициклом прелазио по двадесет километара да би набавио храну“. И након тридесет пет година, та историја се и даље, без изузетка, урезује у животе његове браће, па и њихове деце: „незапослен“, „зидар“, „ради у творници“, „ради у винском подруму“, „живи од социјалне помоћи, јер му је преношење животињских трупала уништило леђа“. О оцу говори као о негативном моделу, негативној референтној тачки у односу на коју је градио себе, о некоме с ким никада заправо није разговарао, кога није познавао, о гађењу и мржњи која можда, како је писао и Џејмс Болдвин, представља покушај да се избегне суочавање с болом.

Знаковит је и осврт на судбине жена (преткиња) потлачених материнством од којих су неке имале више од десеторо деце, на баку коју „је њезин отац избацио из куће

кад је примјетио да је трудна“, као и на затворске казне услед илегалног абортуса. „Тело раднице, како стари“, пише Ерибон, „у сваком погледу показује шта је истина класне егзистенције.“ Њен живот, махом лишен љубави, а пун принуде, уроњен је у свакодневно насиље, где је презир начин живота, а „понижавање других лако и једноставно као дисање“.

Ремс је класно подељени „град увреда“. Предграђе у ком је аутор одрастао може се описати као место на ком живе социјално изгнани, као својеврсни гето или „позорница латентног грађанског рата“ у којој социјална сегрегација иде руку под руку са урбаном сегрегацијом, односно „рурбанизацијом“. Чак и „штајге“, или својеврсне школе геј живота, иако представљају ретка места на којима се дешава сударање различитих класних хабитуса, локалитети су које прогони историја насиља, на којима се корача танком линијом између „рањавајућег значења речи увреде и њеног поновног присвајања“.

У храбром и беспошtedном аутокритичком сусрету са некадашњим собом, или са верзијом себе каквом је могао постати, аутор увиђа да повратак није могућ, јер је немогуће тако лако срушити препреке које су се уз много самоодрицања градиле годинама. Остаје лековита спознаја да се макар симболичким „премеравањем удаљености“ може окончати изгнанство и патња коју оно подразумева.